

Študijná príručka: Severná Afrika

Kvíz s krátkymi odpoveďami

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu dvoch až troch viet, pričom vychádzajte výlučne z poskytnutých informácií.

1. Opíšte geografickú polohu Severnej Afriky pomocou hlavných rovnobežiek a poludníkov, ktoré ju pretínajú.
2. Aké sú tri hlavné povrchové celky, na ktoré možno rozdeliť Severnú Afriku? Stručne ich charakterizujte.
3. Čím je významný Suezský prielav a aké sú jeho základné parametre uvedené v texte?
4. Vysvetlite pôvod a význam projektu známeho ako „Saharská veľká umelá rieka“ v Líbyi.
5. Aké sú charakteristické znaky subtropického podnebného pásma v Severnej Afrike a ako sa mení smerom do vnútrozemia?
6. Popíšte hlavné etnické skupiny obyvateľstva Severnej Afriky a náboženstvo, ktoré je pre región dominantné.
7. Na čom je založené hospodárstvo Egypta? Vymenujte aspoň tri kľúčové zdroje príjmov.
8. Prečo je Alžírsko významné z hľadiska nerastných surovín a aký historický dôvod stojí za rozšírením francúzskeho jazyka v krajine?
9. Čím je charakteristické Maroko z pohľadu hospodárstva a ktoré významné nerastné suroviny sa na jeho území ťažia?
10. Aká je definícia „fosílnej podzemnej vody“ a kde sa nachádza jej najväčší rezervoár na svete?

Kľúč správnych odpovedí

1. Severná Afrika leží na severnej pologuli približne medzi 11° a 36° severnej geografickej šírky. Z významných rovnobežiek ju pretína obratník Raka a z hľadiska dĺžky ju rozdeľuje nultý poludník, pričom zasahuje na západnú aj východnú pologuľu. V regióne sú vyčlenené tri časové pásma.
2. Severnú Afriku možno rozdeliť na tri časti: pobrežné nížiny pozdĺž pobrežia, horské oblasti tvorené vrásovým pohorím Atlas a púšť Sahara. Sahara, najväčšia púšť sveta, pokrýva väčšinu povrchu a je tvorená pieskovými dunami aj kamenistou hamadou.
3. Suezský prielav spája Stredozemné more s Červeným morom, čím výrazne skracuje plavbu do Ázie. Bol otvorený v roku 1869, jeho dĺžka je 195 kilometrov a priemerný čas preplavenia je 15 hodín. Zablokovanie lode Ever Given v roku 2021 spôsobilo obrovské zdržania v svetovom obchode.
4. Projekt „Saharská veľká umelá rieka“ bol iniciovaný v Líbyi v roku 1983 s cieľom priviesť obrovské zásoby fosílnej podzemnej vody z púšte Sahara na pobrežie. Ide o najväčší zavlažovací projekt sveta, ktorý zahŕňa stovky hlbokých studní, tisíce kilometrov potrubia a bol zapísaný do Guinnessovej knihy rekordov.
5. Pobrežné oblasti majú subtropické podnebie s teplými letami (okolo 25 °C) a miernymi, daždivými zimami (okolo 15 °C), čo je vhodné pre život. Smerom k obratníku Raka prechádza podnebie do suchého tropického pásma s nedostatkom zrážok, extrémnymi teplotami a vysokými výkyvmi teplôt medzi dňom a nocou.
6. Najpočetnejším obyvateľstvom sú Arabi, ktorí hovoria arabským jazykom a vyznávajú islam. V saharských oázach žijú Berberi, kočovní pastieri, z ktorých najväčšiu skupinu tvoria Tuarégovia. Islam je monoteistické náboženstvo, ktorého vyznávači (moslimovia) uctievať jediného boha, Alaha.

7. Hospodárstvo Egypta je založené na príjmoch z cestovného ruchu, ktorý sa zameriava na rekreačné letoviská aj staroveké pamiatky ako pyramídy v Gíze. Ďalšími významnými zdrojmi príjmov sú ťažba a spracovanie ropy a zemného plynu, a tiež poplatky za prevádzku Suezského prieplavu.

8. Alžírsko je významné svojimi zásobami ropy a zemného plynu, pričom má 10. najväčšie zásoby zemného plynu a 3. najväčšie zásoby bridlicového plynu na svete. Francúzsky jazyk je rozšírený, pretože Alžírsko bolo v minulosti francúzskou kolóniou a mnoho jeho obyvateľov emigrovalo do Francúzska.

9. Hospodárstvo Maroka sa opiera o pestovanie subtropických plodín, rybolov (vďaka studenému Kanárskemu prúdu) a cestovný ruch, ktorý podporil rozvoj umeleckých remesiel. Krajina patrí medzi svetových producentov fosfátov, ktoré sa používajú ako hnojivo v poľnohospodárstve.

10. Fosílna podzemná voda je voda uväznená vo vrstvách usadenín, ktorá pochádza prevažne z poslednej doby ľadovej (pred 38 000 – 10 000 rokmi), keď bola v saharskej oblasti vlhká klíma. Najväčší rezervoár tejto vody na svete sa nachádza pod východnými časťami Sahary, konkrétne pod územím Líbye, Čadu, Sudánu a Egypta.

Návrhy esejových otázok

1. Analyzujte vplyv geografických a klimatických podmienok na osídlenie a hospodárske aktivity v Severnej Afrike, pričom porovnajte pobrežné oblasti, povodie Nílu a vnútrozemskú púšť Sahara.

2. Diskutujte o historickom vývoji Severnej Afriky od starovekých ríš (Egyptská, Feničania) cez nadvládu Arabov a Osmanov až po európsku kolonizáciu a získanie nezávislosti v 20. storočí.

3. Porovnajte hospodárske zameranie Egypta a Alžírska na základe informácií o ich nerastnom bohatstve, priemysle, poľnohospodárstve a sektore služieb.

4. Vysvetlite strategický význam vodných zdrojov v Severnej Afrike s dôrazom na rieku Níl (Asuánska priehrada, delta) a podzemné zásoby vody pod Saharou (Veľká umelá rieka).

5. Opíšte kultúrnu a spoločenskú krajinu Severnej Afriky, vrátane dominantného náboženstva, etnických skupín, jazykov, tradičných zvykov a spoločenských noriem spomenutých v texte.

Slovník kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
Alah	Meno jediného boha, ktorého uctievajú moslimovia, vyznávači islamu.
Arabi	Najpočetnejšia etnická skupina obyvateľstva Severnej Afriky, ktorá hovorí arabským jazykom a vyznáva islam.
Arabská guma	Prírodná živica získavaná z akácie, používaná v potravinárstve a lekárstve. Sudán je jej najväčším svetovým výrobcom.
Atlas	Vrásové pohorie pri pobreží Stredozemného mora a Atlantického oceánu. Jeho najvyšším vrchom je Džabal Tubkal (4 167 m n. m.).

Bakšiš	Peňažná odmena za obsluhu (prepitné), ktorá je zvykom v službách v niektorých krajinách.
Berberi	Etnická skupina žijúca v Severnej Afrike, často ako kočovní pastieri v saharských oázach. Ich jazyk je berberčina.
Bridlicový plyn	Zemný plyn uložený v bridliciach (usadených horninách), ktorého ťažba je náročnejšia ako tradičná ťažba.
Fosfáty	Soli kyseliny fosforečnej, ktoré sa používajú ako hnojivo v poľnohospodárstve. Maroko je jedným z ich svetových producentov.
Fosílna podzemná voda	Voda uväznená vo vrstvách usadenín, ktorá pochádza prevažne z poslednej doby ľadovej, keď bola saharská klíma vlhká.
Gibraltársky prieliv	Úzky prieliv oddeľujúci Európu od Afriky, ktorý spája Stredozemné more s Atlantickým oceánom. V najužšom mieste má šírku 15 km.
Hamada	Kamenistá časť povrchu púšte. Tvorí väčšinu povrchu Sahary.
Islam	Monoteistické náboženstvo, ktorého vyznávači (moslimovia) uctieujú jedného boha, Alaha. Vo svete sa k nemu hlásia takmer 2 miliardy ľudí.
Kuskus	Berberské jedlo vyrábané sparením krupice zo pšenice, jačmeňa alebo prosa, vytvarované do malých guľôčok.
Mešita	Moslimský chrám, svätyňa vyznávačov islamu.
Níl	Najdlhšia rieka sveta, ktorá preteká východnou časťou Severnej Afriky a ústi do Stredozemného mora. Vzniká sútokom Bieleho a Modrého Nílu v Chartúme.

Oáza	Miesto v púšti, kde podpovrchová voda umožňuje rast rastlínstva a poskytuje pitnú vodu pre zvieratá a ľudí.
Sahara	Najväčšia púšť sveta, pokrývajúca väčšinu územia Severnej Afriky. Je známa pieskovými dunami vysokými až 400 metrov.
Suezský prieplav	Umelý prieplav s dĺžkou 195 km, ktorý spája Stredozemné more s Červeným morom a skracuje plavbu do Ázie.
Tuarégovia	Najväčšia skupina Berberov, ktorá žije v saharských oázach ako kočovní pastieri.
Vádí	Občasné rieky v suchej časti regiónu, ktoré sa vytvárajú po daždi. Po vyparení vody ostávajú len prázdne riečne korytá.